

Milé kolegyně a milí kolegovia z materských škôl,

posledné mesiace, týždne a dni sú pre celý svet veľkou zaťažkávajúcou skúškou, s ktorou sme konfrontovaní všetci, bez ohľadu na to, kde sme a čo robíme. Mnohí prežívajú túto situáciu v obave, neistote, no väčšina z nás aj s úsilím, aby sme v tejto skúške obstáli ľudsky, s odhodlaním zvládnuť ju konštruktívne.

Táto skúška, hoci ťažká a dlhá, nám paradoxne umožnila pozrieť sa do zrkadla, zbadáť veci a hodnoty, ktoré sme už pre ich samozrejmosť prestali vnímať a uvedomovať si. Ako samozrejme a celkom bežné sa nám zdalo to, že malé deti chodia do materskej školy, tie väčšie do školy – základnej či strednej, že mladí dospelí sú na univerzitách. A že sa im tam s úplnou samozrejmosťou, skrytí za múrmi svojich tried a učební, venujú učiteľky a učelia, vychovávateľky a vychovávatelia, ktorí si plnia svoje pracovné povinnosti ako všetci ostatní. Až tak rutinne, že im často nevenujeme špeciálnu pozornosť, skôr naopak, ponechávame ich fungovať a pôsobiť pod hranicou statusu, ktorý tieto povolania tradične mali.

Situácia sa však z jedného dňa na druhý zmenila. Deti, žiaci, študenti zostali zrazu doma. Tí menší s rodičmi a súrodencami, niekedy naozaj len a výlučne s nimi, v lepšom prípade s učiteľkou či učiteľom na monitore počítača či mobilného telefónu. Stačilo málo dní a týždňov, aby sme začali vnímať a vedieť veľmi dobre, že tá materská škola, základná či stredná škola chýba. Chýba aj fyzická prítomnosť učiteľky, učiteľa, vychovávateľa, vychovávateľky. Chýbajú profesionálne, chýbajú ľudsky a chýbajú partnersky. Začali sme všetci cítiť, že uzatvorenie školských inštitúcií je hrozbou, že fyzický kontakt s učiteľkou a učiteľom je nenahradiateľný. Pre deti, pre žiakov, pre rodičov, pre fungovanie ekonomiky a celej spoločnosti. Zistili sme, že bez učiteliek a učiteľov, bez škôl každého druhu to nejde.

O učiteľkách, učiteľoch, školách vrátane materských, sa začalo hovoriť ďaleko viac. Ďaleko detailnejšie sme začali vnímať jemné vrstvy ich významu v spoločnosti. Videli sme nevidanú flexibilitu učiteľov a učiteliek zo všetkých typov a druhov škôl, ako aj ich schopnosť prispôbiť svoju prácu nezvyčajným podmienkam. Boli sme svedkami, mnohí aj iniciátori, aby sa činnosť škôl čo najskôr obnovila, aby deti neutrpeli straty vo svojich cestách za vzdelaním a aby vzdelávacie inštitúcie obnovili všetky svoje funkcie pre dobrý chod spoločnosti. Začali sme byť vnímavejší.

Hoci sme stále v ťažkej situácii, už skúšame nejsť do úplných extrémov. V školách sa s učiteľmi a učiteľkami snažíme ponechať aspoň tých menších a najmladších. Jednoducho chceme a usilujeme sa, aby život fungoval ďalej aspoň v materských školách a v počiatočných ročníkoch základných škôl. Lebo práve v nich je pri vzdelávaní osobný kontakt detí s učiteľmi a učiteľkami nezastupiteľný, nakoľko počiatky vzdelávania sa nedajú budovať „on-line“ za počítačom. Lebo – a to je tiež treba povedať – nemožno požadovať od rodičov, aby boli učiteľmi svojich detí. Nemôžeme ich „prikovať“ k celodennej starostlivosti o deti, pretože budú fatálne chýbať v ekonomickom systéme krajiny.

Zrazu sa nám lepšie vyjasnilo postavenie materských škôl v hierarchii spoločenských a ekonomických vzťahov. Vyjasnila sa nám existenčná misia učiteliek materských škôl, priam ich nenahradiateľnosť. Materské školy svoju prevádzku v druhej pandemickej vlne nezatvorili. Sú otvorené, a Vy, učiteľky a učelia materských škôl, ste sa stali súčasťou prvej línie zvládania krízy. Svoju prácu na poli

predškolského vzdelávania vykonávate rovnako dôsledne a obetavo, ako ste to robili vždy, aby kríza čo najmenej ohrozila rozvoj Vám zverených detí alebo aby sa ich dotkla čo najmenej.

Robíte tak napriek tomu, že ste v zdravotnom ohrození, že ste vystavení rizikám, akým ste nečelili nikdy predtým. Verím, že momentálne aj sami vnímate, akú veľkú cenu máte nielen pre samotné deti, ale aj pre celú spoločnosť, pre fungovanie ekonomiky, pre udržanie chodu všetkých spoločenských odvetví. V tradične kvalitnej a príkladnej starostlivosti o deti v materských školách, v kvalitnom poskytovaní raného vzdelávania, v celej sieti týchto inštitúcií sa súčasne preukázala sila inštitúcie materskej školy. Sila, ktorá dokáže udržiavať celú spoločnosť „nad vodou“. Za to, že ste v prvej línii, no aj napriek všetkým ohrozeniam fungujete spoľahlivo a oddane, Vám naozaj patrí vrelé poďakovanie.

Myslím, že sme nepotrebovali krízovú situáciu na to, aby sme si začali byť vedomí významnosti Vašej práce. Vysokú hodnotu ste preukazovali celé desaťročia fungovania materských škôl, cez mnohé generácie detí dobre pripravených zvládať nároky základného a ďalšieho vzdelávania. Práve na základe skúseností s tým, že materské školy dokážu v socializácii detí robiť priam základy a pripraviť deti na štart do školského života bez ohľadu na to, z akého prostredia pochádzajú, sa zrodila aj idea povinného predprimárneho vzdelávania. Lebo je jednoducho faktom, že predškolské vzdelávanie a dobrá starostlivosť v ranom veku je práve tým faktorom života detí, ktorý zvyšuje budúce šance pre všetkých. Materská škola a profesionálna práca ich učiteliek a učiteľov to dávno potvrdzuje. Vy, Vaše dielo, Vaše skúsenosti sú pre nás všetkých spoľahlivou zárukou, že projekt povinného predprimárneho vzdelávania bude pedagogicky úspešný a účinný. Aspoň tak úspešný, ako doterajšie pôsobenie materských škôl vo vzdelávacom systéme v celej našej pedagogickej histórii.

Rada by som dodala aj iné. Kým doposiaľ sme na učiteľky materských škôl hľadeli tak trochu inou optikou ako na učiteľov z vyšších stupňov škôl, dnes sa situácia mení. Keď hľadáme cesty reformy základnej školy, začíname sa s obdivom obzerať na učiteľky a učiteľov materských škôl a na ich prístupy a spôsoby práce. Najmä v oblasti flexibility pri prijímaní zmien v systéme vzdelávania, v pružnosti organizácie práce, v schopnosti efektívne sa prispôsobovať detským potrebám. Pracovať so záujmami, tempom učenia i osobnostnými vlastnosťami detí, v originalite pri tvorbe didaktických prostriedkov a učebných pomôcok, v skĺbení organizácie vzdelávacích aktivít s rozvojom ich záujmov, ktoré dýchajú slobodou a voľnosťou.

V tejto atmosfére pôsobíte, túto ste spoločne formovali a ona vytvára osobitú čaru materskej školy. Dnes sa stáva inšpiráciou ako otvoriť vzdelávanie v prvých ročníkoch základnej školy, aby bolo ústretovejšie voči deťom než kurikulumným predpisom. Bez toho, aby sme mali skúsenosť, že materské školy vedú veľmi efektívne pracovať v takomto režime, by sme si to vlastne ani nedokázali predstaviť.

Bez Vašej práce, bez Vás ako systému a ako práce oddaných jednotlivcov, sa nedá v úplnosti opísať vzdelávanie na Slovensku. Ste a budete jeho pevnou súčasťou a v mnohom aj vzorom pre ostatných. Môžeme byť hrdí na to, že ste, kto ste a akú prácu robíte. Patrí Vám veľká úcta, vďaka a podpora vo Vašej zodpovednej misii.

Miroslava Hapalová

riaditeľka Štátneho pedagogického ústavu